

6791-1970

אמת ליעקב פרשת פקודי

①

(כא) אלה פקודי המשכן משכן העדות.
פירש"י וז"ל: המשכן משכן שני פעמים רמז למשכן שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהם של ישראל: משכן העדות עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו עליהם עכ"ל. ואין לו ביאור לכאורה, וכי משכון הוא זה החורבן? ואיך הוא הויתור על העגל? והנ"ל, דבאמת אם הא' ירד מנכסיו רואים אנחנו שהוא מוכר חלק א' מחפציו, שהוא, כעני עתה, אין צריך הוא למותריות, אבל ההכרחיות אינו מוכר אלא ממשכן. והנה כשבאים אנחנו לחשבון הכסף והזהב של נדבת המשכן בשעה שהיו עומדין עדיין במדבר ויודעין הם שיצטרכו עדיין למלחמה של ל"א מלכים, הלוא היה לכל א' לחשוב מי יודע איך תהיה המלחמה העתידה, ואיך נוכל להוציא כסף וזהב לענין שאינו מוכרח כל כך, ואם צריכין אנו למקום של השראת השכינה אפשר לבנות בית של נחשת ומיני חמר שונים אבל אינם יקרים כל כך, אבל מזה רואים אנחנו שהיה בדעתם בנין המשכן הכרחי. ומעתה מבינים אנחנו כי המקדשים לא נחרבו על מנת להבטל אלא כמשכון ניטל מידם, דישראל יודעים כי להסתלק לגמרי מביהמ"ק אי אפשר. וזהו ג"כ הויתור על העגל, דנחזי אנו: הלוא עיקר סיבת חטא העגל היתה מפני שהם ראו מטתו של משה, ומפני גודל הפחד להשאר בלא מנהיג כשהם עומדים במקום ציה וצלמות במדבר הגדול והנורא הזה, לפיכך נכשלו בו, אבל עתה כאשר הביעו גודל בטחונם בד' מעתה אזל ליה החטא, ודו"ק..
משכן העדות.

② פירוש

וכך נראה ביאור הדברים. יש שני מבטים להתבוננות על עניין עשיית המשכן. בפשטות נראה שעם ישראל פעלו כאן על פי ציווי, הקב"ה ציוה לבנות לו משכן והם פעלו על פי ציוויו. אולם ניתן להסתכל על כל העניין במבט אחר, שזהו בית שאנו מלמדים לבנות לד', עם ישראל בונה מנדבת ליבו מעון לשכינה.

כאשר אדם מזמין פועלים שיבנו לו בית, אמנם פעולת הבנייה על כל שלביה נעשית ע"י הפועלים, אולם בעצם הוא נחשב בונה הבית. כשהוא יאמר אחר כך בניתי לי בית, הוא בודאי אינו מתכוון שהוא הניח את הלבנים ועשה את כל שאר הפעולות, הוא רק הזמין פועלים ושילם עבור המלאכה, אבל זה נחשב שהוא 'בנה בית'. כך הדבר בבניית המשכן, אם נסתכל על הדבר כפעולה שנעשתה על פי ציווי בלבד, הרי זה נחשב שהקב"ה בנה לו בית - על ידי עם ישראל.

ובאמת, בפרשיות הקודמות המשכן נזכר כפעולה שעם ישראל פועל בה על פי ציווי, הקב"ה מצווה ויעשו לי משכן ושכנתי בתוכם, ולצורך כך יש לעשות ולהכין את המשכן וכל כליו. אולם כאן, בפרשה שלנו, התחדש שאין הדבר כך, אלא שאנחנו בנינו עבורו משכן. כיון שאנחנו יודעים שהקב"ה רוצה בית לשכון בו, אנו בונים את הבית שהוא מעוניין - כמתנה אליו מאתנו. לא פעלנו כעובדים שלו, אלא כמי שרוצים לתת לו מתנה.

להיות כפועלים ולפעול על פי הנחיות, זה דבר אחר, אולם לתת מתנה ולכוון בדיוק למה שמקבל המתנה רוצה, זה כבר דבר אחר לגמרי, נעלה

ומרום יותר. ניתן דוגמה להמחשת העניין. אדם מבקש את חברו שיקנה עבורו דבר מה, 'תעשה לי טובה ותקנה לי פרחים לשבת', רק תביא לי את זה הביתה אני כבר אשלם לך. אך חברו עונה לו 'אני רוצה לתת לך את זה במתנה', תמיד רציתי לתת לך איזה דבר שאתה רוצה בו, עכשיו שאני יודע מה אתה רוצה, אני אלך בעצמי ואקנה את זה עבורך. זה יהיה דבר אחר לגמרי, זה ייחשב כמתנה ממנו לכל דבר ועניין.

לאחר שעם ישראל שמעו את ציווי השם, 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', מעתה הם כביכול זונחים את הציווי ופועלים בעניין כנותני מתנה, כעושים מרצונם ומכוונים מעצמם לרצונו. זה המבט שהתחדש בפרשה שלנו.

בפרשה זו משה רבנו נותן לעם ישראל דין וחשבון כמה כסף התקבל ומה נעשה עם כל זה, וזאת על פי דרישתם כמו שכתוב במדרש תנחומא [פרשת פקודי סימן ד] "אמר להם בואו ואעשה לפניכם חשבון, נתכנסו כל ישראל עד שהוא יושב ומחשב... באותה שעה נתפיוסו ישראל על מלאכת המשכן.. ולמה עשה עמהם חשבון.. ששמע משה ישראל מדברים מאחריו.. כיון ששמע משה כך אמר להן חייכם משהמשכן נגמר אני עושה עמכם חשבון".

דין וחשבון נותנים לבעל הבית. אם המשכן נעשה על ידי הקב"ה ועם ישראל הם רק הפועלים שלו, מדוע הוא צריך לתת להם דין וחשבון, העובדה שבני ישראל דרשו דין וחשבון ממשה רבנו מראה שהם אלו שנותנים את המשכן לה' כמתנה, הם 'בוני המשכן' ומשה הוא 'מנהל העבודה' מטעמם, ועל כן הם דורשים ממנו דין וחשבון מה נעשה עם הכסף.

בזאת נבין את ההדגשה המיוחדת שחוזרת פעמים רבות בפרשה, שעם ישראל עשו את המשכן וכליו 'כאשר ציוה השם', פירוש הדבר שאמנם המשכן נבנה בנדבת לבם של עם ישראל, כביכול עושים הם מרצונם מעון לשכינה, בלי שנצטוו כלל, אבל הוא נבנה ונעשה בדיוק 'כאשר ציוה השם', לא פחות ולא יותר.

ומכוח זה זכינו לתפילת העמידה, כפי שנרמז באותן שמונה עשרה פעמים שנאמר בפרשה 'כאשר ציוה השם'. עם ישראל לא ניסה לחתום את שמו על המשכן, אלא בנו הכל מלכתחילה למען השם וכפי תנאיו, בזכות זה זכינו לתפילת העמידה שבה אנו מבקשים מהקב"ה את כל מחסורנו, מתוך הכרה כי הכול שלו. עניין התפילה אינו רק בקשת דברים מהשם, אלא בעיקר הצהרה שה' הוא המקור לכל צרכינו ומאוויינו, שכל מה שיש לנו זה ממנו יתברך! בתפילה לפני השם מתחדדת התחושה שמונחת ביסוד בניית המשכן על ידי עם ישראל, שאין אנחנו נותנים לו ובתמורה מקבלים חזרה, אלא הקב"ה הוא מקור הכול.